

פרשת ויגש – מלכות יהודה ויוסף

א. מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויגש סימן ו

[ו] ד"א בי אדני. בנוהג שבעולם מי שלוקח עבד ומצא אותו גנב מחזירו, וזה שנמצא גנב אתה מבקש לקנותו לעבד, חשוד אתה בדברים רעים, אם לשמשך אתה מבקשו, אני יודע לשמש יותר ממנו, אם למלחמה אתה מבקשו, אני יודע להלחם יותר ממנו, ישוב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני (בראשית מד לג)... נאה לשניהם עומדין זה כנגד זה, נאה למלך מתגאה כנגד מלך, יהודה מלך, שכתוב בו יהודה גבר באחיו (דה"א = דברי הימים א' = ה ב), יוסף מלך שכתוב בו וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו (בראשית מא מג), לפיכך היו שניהם מנגחין זה עם זה, לכך נאמר בי אדני.

ב. דברי הימים א פרק ה

(א) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְחַלְלוּ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרְתוֹ לְבְנֵי יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהַתְיַחֵשׁ לְבְּכֹרָה:
(ב) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאָחָיו וּלְנִגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף: ס

ג. רש"י דברי הימים א פרק ה

(א) ובני ראובן בכור ישראל - ואם תאמר אם כן שהיה בכור למה לא יצא ממנו מלכות כי הוא בודאי הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף ואם תאמר אם כן למה לא מלכו בני יוסף לכך אמר ולא להתייחס לבכורה חלק בכורות ולא בכור כי יהודה אפילו לא חלל ראובן הבכורה ולא נלקחה ממנו אפילו הכי היה הגון יהודה למלך:

(ב) כי יהודה גבר באחיו - שנאמר גור אריה יהודה (ראשית/בראשית מ"ט):

ולנגיד ממנו - שיצא ממנו מלכות ועל שם כך נקרא המלך נגיד שהוא המוציא והמביא והבכורה והמלכות נטלה מראובן ונתנה המלכות ליהודה כדכתיב כי יהודה גבר באחיו אבל חלק הבכורה נתנה ליוסף לשני בניו:

ד. בראשית פרק לו

(ז) וְהָיָה אֲנָחְנוּ מֵאֱלֹמִים אֱלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהָיָה קָמָה אֱלֹמְתֵי וְגַם נִצְבָּה וְהָיָה תְּסַבִּינָה אֱלֹמְתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינן לְאֱלֹמְתֵי:

(ח) וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחִיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוּל תִּמְשַׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׂנֵא אֹתוֹ עַל חַלְמֹתָיו וְעַל דְּבָרָיו:

(ט) וַיְחַלֵּם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר וַיְסַפֵּר אֹתוֹ לְאָחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חַלְמֹתֵי חֲלוֹם עוֹד וְהָיָה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי:

(י) וַיְסַפֵּר אֶל אָבִיו וְאֶל אָחָיו וַיִּגְעַר בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הַבּוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמְךָ וְאָחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֲרָצָה:

ה. בראשית פרק מט

(ח) יְהוּדָה אֶתְּהָ יוֹדֵן אָחִיךָ יָדָךְ בְּעַרְףְּ אֵיזֵיךָ וְשִׁתְּחוּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ:

(ט) גּוֹר אֲרִיָּה יְהוּדָה מְטָרְף בְּנֵי עֲלִית פְּרַע רַבֵּץ פְּאֲרִיָּה וְכַלְבִּיא מִי יְקִימוּנוּ:

(י) לֹא יִסוּר שֶׁבֶט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד פִּי יָבֵא שִׁילָה שִׁילוֹ וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

ו. בראשית פרק לו

(ג) וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יִקְוֶה אֹתוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה יִקְוֶה מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ:

(ו) וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֹתוֹ מֵאוֹמֶה כִּי אִם הַלְחָם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יָפָה תֹאֵר וַיְפָה מְרָאָה:

ז. רש"י בראשית פרק לו

(ג) כי ה' אתו - שם שמים שגור בפיו:

ויהי יוסף יפה תואר - כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו,

ח. בראשית פרק כט

(יז) וַיְעִיֵּי לְאֵה נְכוֹת וְנָחַל הֵימָּה יַפֶּת תֹּאֵר וַיְפֹת מְרָאָה:

ט. בראשית רבה (וילנא) פרשה פו

ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, א"ר יצחק זרוק חוטרא לארעא ועל עיקרא נפיק, לפי שכתוב (בראשית כט) ורחל היתה יפת תואר וגו', לפיכך ויהי יוסף וגו'.

י. אסתר פרק ב

(ז) וַיְהִי אִמְךָ אֵת הַדָּסָה הִיא אֶסְתֵּר בַּת דָּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וְנִאֵם וְהַנְּעִרָה יַפֶּת תֹּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמוֹת אָבִיָּה וְנִאֵמָה לְקַחָה מְרָדְכִי לוֹ לְבַת:

יא. מי מרום ח, מאמר נה

וצריך להבין ב' הענינים מה שהיתה רחל עקרה ומה שאמרה "הבה לי בנים" ולא אמרה לו שיתפלל, וכן על ענין אהבת יעקב לרחל. הנה ידוע לנו ע"פ חכמי הזוהר כי לאה היא בחינת עלמא דאתכסיא ורחל היא בחינת עלמא דאתגליא, וידוע מה שאמרו ז"ל כי אף בניה של לאה מודים כי רחל עקרת הבית. באור הענין דהנה אמרו חז"ל (יומא כו,א) כי חזית צורבא מרבנן דמורה הוראה הוא משבטא דיששכר או משבטא דלוי, מלוי שכתוב בו "אשר יורו אתכם הכהנים הלויים" ומיששכר שכתוב בו "יודעי בינה לעתים.. מה יעשה ישראל", ומיהודה יוצאים כל המלכים והשרים ומנהיגי ישראל, ומלכות בית דוד ומלך המשיח הוא מבניה של לאה, כי קדושת ישראל הפנימית מיוחדת ללאה ובניה ועל רחל אמרו חז"ל "יוסף היה שטנו של עשו ואין זרעו של עשו נופל אלא בידי זרעה של רחל" כי רחל היא בחינת הקדושה הנגלית שבישראל והוא כוח ההגנה על הקדושה הפנימית ובחינה זאת של רחל היא מכניעה את כל הכוחות התצוניים המתנגדים לקדושה ומכניעה את כל כוחות הטומאה שבעולם, ואז אפשר לקדושת ישראל הפנימית שתתגלה בקומתה השלימה ובכל מלא זהרה, ועל כן לפני ביאתו של משיח גואל צדקנו יבוא משיח בן יוסף שהוא יחליש וכינע את כל כוחות הטומאה. ויחד עם משיח בן דוד יכלה זרעו של עשו מן העולם ויעלו מושיעים בהר ציון לשפטו את הר עשו" (עובדיה א,כא), ועל ידי זה תתגלהקדושתו של הקב"ה וקדושתו של ישראל "והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד" (זכריה יד,ט). אלו שתי הבחינות הן של רחל ולאה ובאמת הן פרצוף אחד רק רחל היא בחינה החיצונה והנגלית, ולאה היא הבחינה הפנימית והנסתרת.

יב. מהר"ל – נתיב אהבת השם - פרק א

ולכך האהבה בין איש לאשתו כי הוא הדבקות הגמור עד שנעשים דבר אחד ויש בזה תשוקה, ואם כן האהבה מצד שהם דבר אחד ומצד הזה היא האהבה לא זולת זה. וכן מה שהוא משתוקק החם לקר הרי הקר הוא השלמתו ולפיכך הם כמו דבר אחד לגמרי, וכן בכל מקום שהדבר מתאוה אל דבר שהוא הפכו הדבר הזה מפני שיושלם באותו דבר ומכיון שיושלם בו נעשה עמו דבר אחד ומצד הזה האהבה.

יג. בראשית פרק ל

(כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיִּקְרָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֶּעֱקֵב אֶל לְבָן שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה אֶל מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי:

יד. רש"י בראשית פרק ל פסוק כה

(כה) כאשר ילדה רחל את יוסף - משנולד שטנו של עשו, שנאמר (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב:

טו. בראשית רבה (וילנא) פרשה פז

ו יהיה כדברה אל יוסף יום יום, ר' יודן בשם ר' בנימין אמר בניה של רחל נסן שוה וגדולתן שוה, נסן שוה ויהי כדברה אל יוסף יום יום, א (אסתר ג) ויהי באמרם אליו יום ויום, ולא שמע אליה, (שם/אסתר ג') ולא שמע אליהם, וגדולתן שוה, (בראשית מא) ויסר פרעה את טבעתו, (אסתר ח) ויסר המלך את טבעתו, ויתן אותה על יד יוסף, ויתנה למרדכי, וילבש אותו בגדי שש, (שם/אסתר ו) ונתון הלבוש והסוס וגו' ויקח המן וגו', וישם רביד הזהב על צוארו (שם/אסתר ח) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן, וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו (שם/אסתר ו) וירכיבהו [על הסוס] ברחוב העיר, ויקרא לפניו אברך, ויקרא לפניו ככה וגו'

טז. בראשית פרק מו

(כח) וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֵאוּ אֹרְצָה גִּשְׁן:

טז. רש"י בראשית פרק מו פסוק כח

(כח) להורות לפניו - כתרוממו, לפנות לו מקום ולהורות האיך יתיישב בה:

לפניו - קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה:

יז. בראשית רבה (וילנא) פרשה צט

ח הרי שמעון ולוי יצאו אף הם פניהם מכורכמות, והיה מתירא יהודה שלא יזכור לו מעשה תמר התחיל קורא לו יהודה אתה יודוך אחיך, אמר לו הקב"ה אתה הודית במעשה תמר יודוך אחיך להיות מלך עליהם

יח. בראשית פרק לח

(א) וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֵּרָד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו וַיֵּט עַד אִישׁ עַדְלָמִי וַשְּׂמוּ חִיכָה:

יט. בראשית רבה (וילנא) פרשה פה

ויהי בעת ההיא, רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט) כי אנכי ידעתי את המחשבות, שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח

כ. קול שמחה - ר' שמחה בונים מפשיסחא

המדרש הזה תמוה לכל רואים. ונראה לפרש דבא המדרש להורות לנו ענין נפלא דכל השבטים ויעקב היו עסוקים בצום וצעקה לה'. השבטים בשביל מכירת יוסף וגם יוסף על מכירתו וגם יעקב התאבל על בנו והיו מתפללים לה' בכל לבם ובכל נפשם ויהודה היה עסק ליקח אשה. נמצא לעיני בשר היה ענינם יותר לה' כי הוא היה עסק בנשיאת אשה. אף עפ"כ אמר המדרש דאין שום אדם יודע מחשבות הטמונות בלב איש וראה הקב"ה יותר מעשה יהודה וממנו היה בורא אורה של משיח. ומעתה יתורצו דברי המדרש על נכון. דוק ותשכח, והבן.

כא. מהר"ל - נתיב העבודה פרק י

בפרק אין עומדין (שם ל"ד ע"א) תנו רבנן אלו ברכות שהאדם שוחה בהן באבות תחלה וסוף בהודאה תחלה וסוף ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדין אותו שלא ישחה. אמר ר"ש בן פזי אריב"ל משום בר קפרא הדיוט כמו שאמרו כ"ג בסוף כל ברכה וברכה והמלך תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה א"ר יצחק בר נחמני לדידי מפרשי ליה מיניה דריב"ל הדיוט כמו שאמר כ"ג כורע תחלת כל ברכה המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף דכתיב ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו.. כי הכריעה מצד הקירוב הגמור שיש אל האדם אל השם יתברך ומצד אותו הקירוב יש כאן כריעה, ולפיכך המלך בשעה שכרע אינו זוקף, כי המלך מפני שהוא מלך ראוי אליו לבטל חשיבותו לפני השם יתברך שאין מלכותו לפני השם יתברך נחשב לכלום ולכך יהיה תמיד בכריעה, וכל אלו דברים הם דברים הם ברורים מאוד:

כב. מחשבות חרוץ - אות טו

ויוסף נקרא יחוסף כמו שנאמר (תהלים פ"א, ו') עדות ביהוסף דזכה לשלוש אותיות של השם הכוללות כל התשע ספירות, עד מלכות, שלא זכה לה דכתר מלכות זכה יהודה ונטלו ועל כן הוא נקרא כולו על שם ה' יתברך כמו שאמרו בסוטה (ל"ו ע"ב), ואין מפסיק אלא הד' הרומז על אלו והכרת חסרונו, ועל ידי זה זכה למילוי החסרון בקבלת העובר דאתעביד ה' וזכה לכל השם:

כג. אור זרוע לצדיק - אות ב

וסיים ספר זה ממיתת יוסף ויושם בארון במצרים. כי יוסף הוא ירא אלקים כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה כ"ו, ג') יבוא מי שנאמר בו את האלקים אני ירא וכו' וכן תרגם אונקלוס על פסוק (בראשית נ', י"ט) התחת אלקים אני דחלא דה'. והוא שלימות הדרך ארץ כנ"ל ולכך זכה למלכות שהוא הגדרת העם בדרך ארץ כמו שאמרו (עבודה זרה ד'). אלמלא מוראה וכו'. ולפי שגדר עצמו מקודם בעריות לכך זכה להגדיר אחרים אחר כך. ולכך מלכות יוסף היה קודם מתן תורה. מה שאין כן יהודה זכה אחר מתן תורה כי מלכותו מצד התורה שנאמר (משלי ח', ט"ו) בי מלכים ימלוכו [וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ק', י"ב) במה שסיים משה רבינו ע"ה [באשריך] פתח דוד המלך ע"ה. ואמרו (שותר טוב א') דחמשה ספרי תהלים נגד חמשה חומשי תורה. ואמרו במלך דצריך להיות ספר תורה על זרועו (סנהדרין כ"ב)]. מה שאין כן מלכות יוסף מצד דרך ארץ הקודם לתורה. ולכך משיח בן יוסף הוא המנצח לאומות ואחר כך יבוא משיח בן דוד שינהרו עמים רבים אליו ובלא מלחמה ינצח כמו שנאמר בישיעה כ"ה. כי לדרך ארץ יש שייכות גם לאומות כנ"ל לכך הם טוענים כי להם הממשלה מה שאין כן מצד התורה. והשלמת הדרך ארץ הוא ביוסף שירד למצרים ששם היו פרוצים ביותר בעריות והוא גדר זהו שלימות הדרך ארץ:

כד. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד א

+מלכים א' י"ג+ אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה, מאי אחר? אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה וכן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו, מי בראש: - בן ישי בראש - אי הכי לא בעינא.

כד. יחזקאל פרק לז

(טו) וַיְהִי דְבַר יְקֹנָק אֵלַי לֵאמֹר:

(טז) וְאֵתָהּ בֶן אָדָם קַח לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרֹו חֲבֵרֹו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרֹו חֲבֵרֹו:

(יז) וְקִרַב אֹתָם אֶחָד אֶל אֶחָד לֵן לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאֶחָדִים בְּיַדְךָ:

(יח) וְכִאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא תִגִּיד לָנוּ מַה אֵלֶּה לְךָ:

(יט) דְּבַר אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקֹוֹק הִנֵּה אֲנִי לִקַּח אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרֹו חֲבֵרֹו וְנִתְתִּי אֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוּדָה וְעֵשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיַדִּי:

(כ) וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיַדְךָ לְעִנְיָהֶם:

(כא) וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקֹוֹק הִנֵּה אֲנִי לִקַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכּוּ שָׁם וְקִבְצִיתִי אֹתָם מִסְּבִיב וְהִבֵּאתִי אֹתָם אֶל אֲדָמָתָם:

(כב) וְעֵשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלְךְ אֶחָד יְהִי לְכֻלָּם לְמִלְךְ וְלֹא יִהְיֶה יְהוּדָה עוֹד לְשִׁנֵּי מְמַלְכוּת עוֹד:

(כג) וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵי תִּיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָּהֶם וְטַהַרְתִּי אֹתָם וְהָיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לְאֱלֹהִים:

(כד) וְעַבְדֵי דוד מִלְךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעֵה אֶחָד יְהִי לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקְתִּי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֹתָם:

"פיוס הוא יגיל המספד בירושלים כמספד הירושלמי בבקעת מגדו"ן. חז"ל אמרו שיונתן ב"ע תרגם נביאים ונודעוהו א"י ד"מ פרסה על ח"פ. משום דאית מילי דלא מפרשן, והיינו האי קרא, דאמר רב יוסף דאלמלא תרגומי לא ידע מאי הוא, ואמרו שעמד יונב"ע על רגליו ואמר אני שגליתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא, אלא שלא תרבה מחלוקת בישראל.¹

וצריך להבין מהו גודל ההסתר שיש בפסוק זה, שגילה תרגומו "כמספד אחאב וקטל יתיה הדרמון, וכמספד יאשיהו דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו", ולמה היה זה סייג שלא ירבה מחלוקת בישראל, ומה יחש הוא לענין הסתרים המיוחדים לשם יתברך.

והנה חז"ל אמרו² שהספד זה יהיה על משיח בן יוסף שנהרג, וצריך להבין בכלל למה אנו צריכים לשני משיחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, והרי התכלית המכוון הוא שגשיא אחד יהיה לכולם, ורזי עפדי נשיא יהי לעולם. אמנם כשם שיצר הש"ת באדם הגוף והנשמה, ולעומתם הכוחות הנוטים להחזיק קיום הגוף על מכונו לשכללו ולפתחו, וכן הכוחות המחזיקים כח הנשימה הרוחנית ומעדינים ומשכללים אותה, ותכלית השלמות הוא שיהיה הגוף חזק ואמין ומפותח כראוי, והנשמה בריאה וחזקה ומשוכללת, מושכת אתריה בכחה האדיר את כל כוחות הגוף האמיצים והחזקים, לתכלית השכל הטוב והטהור, חפץ העליון ב"ה בעולמו, כן הכין בישראל ביחוד ישי אלה הכחות, הכח המקביל לערך הגוף האנושי, השוקק לטובת האומה במעמדה ושכלולה החומרית, שהוא הבסיס הנכון לכל התכניות הגדולות והקדושות שישראל מצויינים בהן, להיות עם קדוש לד' אלקי ישראל, ולהיות גוי אחד בארץ³ לאור גויים, והצד השני עצם הכח לשכלול הרוחניות בעצמה. וההבדל שביניהם, שלהצד הראשון יש דוגמא בין כל עמי הארץ לישראל, כמו שאנו שוים להם בגופניות כאשר האדם שזה בכח החיים שבו לאחזי הבע"ח, והצד השני הוא הענין המתיוחד לישראל עצמם, שע"ז נאמר "וי פדו יצחננו", ובגויים לא יתחשב"ן, מצד תורת ד' והקדושה העליונה המיוחדת לישראל עם קדוש.

והנה מתחילה הוכחו ב' הכחות הכלליות בשני השבטים שהוכנו למלוך בישראל, אפרים ויהודה, שהוא כלל יוסף ויהודה. וכמו בתחילה מעשי אבות סימן לבנים יוסף היה המשביר, ששלח אותו אלקים לפליטה גדולה להחיות עם רב, והחיה את יעקב

ובניו בחיי החומר לחם לפי הטף בעת שג"כ כל הארץ באו למצרים לשוב, והיה נבלע בין האומות⁴, וידע שבצעים לשון⁵, שהוא מורה על הצדדים שיש יחש שיווי בין ישראל לעמים כולם, ומ"מ ידע כח קדושתו, ודוקא ע"ז זה היתרון אין עשו גופל כ"א ביד בניה של רחל⁶, כענין מיניה וביי אבא גיויל ביה נרגא⁷, ויהודה מיוחד לכח ישראל המיוחד, "היתה יהודה לקדשו"⁸, ועל אהל יוסף נאמר "אהל שיכון באדם"⁹. והנה תכלית בחירת מלכות ביי"ד היה שיהיו ב' הכחות נכללים כאחד, ולא די שלא יהיו סותרים זה את זה כ"א עוד עוזרים זל"ן, ואמרו ז"ל במדרש¹⁰ שנאמר ברוד אדמוני, כמו שנאמר בעשו, אלא שנוסף בו יפה עינים, ומדעת סנהדרין הורג. קיבוץ הגבורה החומרית וכל התלוי בה, לתוקף עם וממלכה גדולה ואדירה רבתי בגוים, עם העילוי הרוחני היותר מרום וקדוש. ולולא שגרמו עוונות, וישראל מאסו במלכות ביי"ד עד שנחלקה האומה, עשרת השבטים שאפרים שהוא כח יוסף בפ"ע, ויהודה בפ"ע, היה הכל מאוחד בכח אחד ע"י עץ יהודה¹¹ שהיה כולל ג"כ כחו של יוסף, ירבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"¹², וע"י קיבוץ ב' הכחות יחדיו היו שניהם מתעלים, הכח החמרי היה מתעדין ומתקדש מצד קרבתו אל הקדושה המיוחדת לישראל, והכח הרוחני היה מתחזק ומתאמץ בכח חיים מלא ואדיר כדי לגלות הודו ותפארתו על ישראל, עד שקרני הודו היו מאירים ג"כ על העולם כולו, וכמו שיהיה לע"ל, "והיה שורש ישי אשר עומד לנס עמים אליו גויים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד"¹³, לא מלחמה בין שני כחות מתנגדים כ"א מנוחה שלמה, שהוא הכבוד היותר עליון ונשא. אמנם, עוונותינו הטו אלה¹⁴, שנתחלקה מלכות בית דוד וכל אחד מן הכחות השנים, שהיו ראויים להתאחד דוקא, התחיל להתפתח בפ"ע, כאילו דבר אין לו עם משנהו, ומזה יצא מה שיצא להפסד כללי לשני הענינים בעוה"ר. אפרים, שנוסד ע"י ירבעם, שהופקד מתחלה על סבל בית יוסף, מפני כשרונו המעשי, "וירא שלמה את הנער כי עושה מלאכה הוא ויפקד אותו לכל סבל בית יוסף"¹⁵, פנה לגמרי מהקדושה העליונה המיוחדת לישראל, "ואותי השלכת אחרי גויים"¹⁶. ומזה יצא הסילון הממאיר, חטא ע"ז שגרם להתפתחות הנטיה של השווי שיש בישראל לעמים לצד הרע והגרעון, עד מדת "אפרים בעמים הוא יתבולל אפרים היה עונה בלי הפוכה"¹⁷, ויהודה בחסור לו הצד המעודדו בחומריותו, היה צריך להשלמה רוחנית גדולה ואדירה, שתספיק להמציא ג"כ את הצד החסר החמרי, וכיון שלא עלה למעלה זו נתבובו הכח הרוחני ג"כ עד שלא החזיק מעמד ו"כשל גם יהודה עמם"¹⁸, ו"לשונם ומעליהם אל ד' למרות עיני כבודו"¹⁹. והנה גם אחרי הפירוד, אם היו עכ"פ מתאחדים לדעת שכל אחד יסגל לו את נטייתו הפרטית, אבל באופן שיקבלו זה מזה את הצדדים הטובים, ויהודה יקבל מאפרים את הדרכים והנטייות המוכשרות בו לשכלול האומה בתוקף חומריותה ואנושיותה הכללית, ואפרים יקבל מיהודה את

10-9 סוטה לו. 11 בראשית רבה פר' עג, ז. 12 סנהדרין לו: 13 תהלים קיד. 14 תהלים עח. 15 בראשית רבה פר' סג, ח. 16 יחזקאל לו. 17 ישעיה יא. 18 מלכים"א יא. 19 מלכים"א יד. 20 הושע ז. 21 הושע ה. 22 ישעיה ג.

1 זכריה י"ב י"א. 2 מגילה ג. 3 סוכה נב. 4 ע' יחזקאל לו. 5 שמואל"ב ז; יחזקאל לו. 6 ישעיה מב; מט. 7 דברים לב. 8 במדבר כג.